

Inventarisatie lopend en voorgenomen beleid rondom VN-verdrag handicap

Deze inventarisatie bevat bestaand beleid van de overheid dat bijdraagt aan de implementatie van het VN-verdrag Handicap. Waar de Nationale strategie VN-verdrag Handicap nadrukkelijk vanuit het oogpunt van mensen zelf is geschreven en hun inbreng ook centraal stond, is deze inventarisatie vanuit beleidsmatig oogpunt geschreven. Deze inventarisatie geeft inzicht in het beleid dat al loopt en dat bij kan dragen aan het behalen van de doelstellingen in de Nationale strategie. Het is geen uitputtende of allesomvattende inventarisatie, maar een goed eerste vertrekpunt om het ontwikkelen van een werkagenda bij de Nationale strategie mogelijk te maken.

1. Werk en inkomen

Doelstelling 1.1: Werkplekken zijn – waar het beroep het toelaat - digitaal, fysiek, sociaal toegankelijk en er is passende ondersteuning om te kunnen werken. Werkgevers ervaren geen belemmeringen om mensen met een beperking aan te nemen.

- Ondersteunen van werkgevers bij het doen van investeringen om groepen mensen uit onder andere de doelgroep banenafpraak aan te nemen door middel van de Pilot Sociaal Innovatiefonds. (SZW).
- Verbeteren van de banenafpraak in een aantal concrete stappen, op korte termijn bijvoorbeeld het beperkt verbreden van de doelgroep banenafpraak. Op de langere termijn wordt uitgegaan van de ondersteuningsbehoefte van mensen in plaats van hun uitkeringspositie. Dit wordt momenteel verder uitgewerkt. (SZW)
- Regelen dat werkgevers structureel recht krijgen op loonkostenvoordeel (nu 3 jaar), met het Wetsvoorstel banenafpraak. Waarbij op termijn het onderscheid tussen markt en overheid wordt opgeheven. (SZW)
- Realiseren van betere ondersteuning voor mensen met een visuele beperking, door de Wet Wijziging Participatiewet ten behoeve van de werkvoorzieningen voor visueel beperkten. (SZW)
- Onderzoeken van ervaringen van mensen met een arbeidsbeperking die gebruik maken van een werkvoorziening en van een voorziening in de onderwijs- of leefsituatie en hiervoor te maken krijgen met meerdere loketten rondom werk, onderwijs en leefsituatie. (SZW, VWS)
- Ondersteunen van meer mensen met een arbeidsbeperking naar werk, door de Maatregelen Breed Offensief. En het voor werkgevers makkelijker maken mensen met een beperking aan te nemen. (SZW)
- Verbeteren van arbeidsparticipatie van mensen met een arbeidsbeperking door 'evidence-based' beleid en onderzoeken. (SZW)
- Vormgeven van Toekomstperspectieven voor een toekomstbestendige inrichting van de infrastructuur van sociaal ontwikkelbedrijven. (SZW, VNG)
- Stimuleren van beschut werk, waarbij o.a. wordt ingezet op een meer divers aanbod van werkplekken, versimpeling van het aanvraagproces, een aanvullend bedrag van 2517 euro per werkplek en een andere verdeling van financiële middelen per 2025. (SZW)
- Inrichten van één loket per arbeidsmarktregio voor werkgevers en werkzoekenden waar o.a. gemeenten, UWV, leerwerkloketten en werkgeversservicepunten hun expertise bundelen. (SZW)

- Intensievere communicatie en ondersteuning van kleine bedrijven op het naleven van de verplichte Risico Inventarisatie & Evaluatie via het programma Verbetering naleving en kwaliteit RI&E loopt af na 2023. RI&E als middel om uitval van medewerkers te voorkomen gaat door in het traject rond de uitwerking van de Arbovisie 2040. (SZW)
- Het verminderen van arbeidsdiscriminatie door het Actieplan Arbeidsmarktdiscriminatie 2022-2025, waar het wetsvoorstel Toezicht gelijke kansen bij werving en selectie onderdeel van is. Dit wetsvoorstel is momenteel in behandeling. (SZW)
- Versoepelen van overgang van zorg naar werk, bijvoorbeeld door middel van Individuele Plaatsing en Steun voor mensen met een psychische aandoening (VWS, SZW, UWV, gemeenten)
- Voortzetten en uitbouwen van Simpel Switchen, gericht op het versoepelen van de overgang tussen uitkering en (deeltijd)werk en tussen dagbesteding en bepaalde vormen van betaald werk (heen-en-weer). (SZW, VWS)
- Versoepelen van overgang van onderwijs naar werk, onder andere door het Wetsvoorstel Van school naar duurzaam werk. Gericht op het krijgen en behouden van werk voor jongeren tot 27 jaar met een structurele afstand tot de arbeidsmarkt. (SZW, OCW)
- Streven naar inclusieve kinderopvang: kinderen met een ondersteuningsbehoefte zoveel mogelijk binnen de reguliere kinderopvang opvangen. (SZW, OCW, VWS)
- Vanuit het Rijk als werkgever lopen verschillende initiatieven om rijksambtenaren met een beperking meer regie en zelfstandigheid te bieden op hun werkplek. Er wordt ingezet op kennis vergroten over het VN-verdrag Handicap in relatie tot personeelsbeleid. En is er aandacht voor de toegankelijkheid van openbare kantoorgebouwen. (BZK)

Doelstelling 1.2: Bij veranderingen in het werk als gevolg van iemands beperking, komt de bestaanszekerheid niet in gevaar. Bijvoorbeeld meer of minder werken.

- Meer lonend maken van werk en zorgen voor financiële stabiliteit door de Wetswijziging en visiebrief Participatiewet in balans. Vervolgens het ontwikkelen van de visie op een meer fundamentele herziening van de Participatiewet op langere termijn. (SZW)
- Opvolgen van de adviezen van de onafhankelijke Commissie Sociaal Minimum. Deze commissie heeft vastgesteld dat het sociaal minimum voor met name stellen en gezinnen met kinderen niet toereikend is. Een deel van de aanbevelingen van de Commissie vraagt om fundamentele keuzes, welke de minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen aan het volgend kabinet laat. (SZW)

Doelstelling 1.3: Werken moet lonen. Ook als je werkt naast (gedeeltelijke) arbeidsongeschiktheid.

- Eenvoudiger maken van inkomensondersteuning, door middel van het interdepartementale programma Vereenvoudiging stelsel inkomensondersteuning voor mensen (VIM). (SZW, FIN, VWS, OCW, BZK, UWV, SVB, Toeslagen, Belastingdienst, DUO en gemeenten).
- De Onafhankelijke Commissie Toekomst Arbeidsongeschiktheidsstelsel (OCTAS) heeft een tussenrapportage met probleemanalyse uitgebracht en adviseert het kabinet begin 2024 over een stelsel voor langdurige ziekte en arbeidsongeschiktheid. Zij nemen in hun advies ook de positie van mensen met een beperking mee die niet onder het huidige stelsel voor langdurige ziekte en

arbeidsongeschiktheid vallen, maar die aangewezen zijn op ondersteuning van de Participatiewet.

Doelstelling 1.4: Mensen met een beperking krijgen een gelijke beloning voor gelijk werk.

- *Op dit moment heeft de inventarisatie nog niet geleid tot inzicht in lopend beleid passend bij deze doelstelling.*

Doelstelling 1.5: Naasten en mantelzorgers hebben voldoende mogelijkheden om werk en zorg te combineren.

- Verbeteren van ondersteuning van mantelzorgers vanuit gemeenten, door de Mantelzorgagenda 2023-2026. Onder het motto 'zo licht als kan, zo intensief als nodig', wordt logeeropvang en respijtzorg gerealiseerd om overbelasting te voorkomen. Daarnaast wordt toegewerkt naar een predicaat mantelzorgvriendelijke werkgever in 2026. (VWS)
- Onderzoeken van de behoeften van mantelzorgers die zorgen voor iemand met een levenslange, levensbrede beperking. (VWS)

Doelstelling 1.6: Ouders van kinderen met een zeer intensieve zorgvraag die vanwege hun zorgtaak minder kunnen werken worden financieel gecompenseerd voor extra kosten waar het bestaansminimum niet in voorziet.

- Uitwerken van een SER-advies over het combineren van werk en mantelzorg, de (negatieve) fiscale gevolgen voor mantelzorgers, en stimuleren van gelijke verdeling van mantelzorgtaken tussen mannen en vrouwen. (VWS, FIN, SZW, OCW)
- Werken aan een 'handreiking toereikende tarieven pgb' voor de Wmo 2015 en de Jeugdwet, waarin methodes worden uitgewerkt voor gemeenten om op een transparante en onderbouwde wijze reële tarieven voor een pgb vast te stellen zodat met het pgb passende zorg en ondersteuning kan worden georganiseerd. De handreiking gaat zowel over een pgb waarmee beroepsmatig zorg wordt ingekocht (via een instelling of zzp-er) en over een pgb voor ondersteuning vanuit het sociaal netwerk. In de handreiking wordt ook rekening gehouden met en invulling gegeven aan de uitspraken van de CRvB op 16 augustus 2023. (VWS)
- Jaarlijks indexeren van de maximale tarieven voor de informele zorg binnen het pgb. (VWS)

2. Thuis en wonen

Doelstelling 2.1: Er is voldoende aanbod van betaalbare toegankelijke woningen:

- **Nieuwe woningen worden toegankelijk en inclusief gebouwd.**
- **Bestaande bouw wordt waar mogelijk geleidelijk toegankelijk gemaakt.**
- Vertalen van nationale en internationale toegankelijkheidsstandaarden in de vrijwillige Nederlandse Norm (NEN 9120) (BZK).
- Ervaringen opdoen met toegankelijk (ver)bouwen door middel van pilotprojecten. Deze ervaring wordt benut voor aanpassingen van de NEN 9120 en Besluit Bouwwerken Leefomgeving. (BZK)

- Voornemen om in 2024 de mogelijkheden van toegankelijk maken van bestaande bouw in beeld te brengen. (BZK)

Doelstelling 2.2: Mensen met een beperking kunnen zich zelfstandig in en om hun huis verplaatsen.

- Aanpassen van het Besluit Bouwwerken Leefomgeving, specifiek op toegankelijkheid van het balkon vanuit de woning. (BZK)
- Wegnemen van zoveel mogelijk drempels bij de ondersteuningsaanvraag in het kader van de Wmo 2015. (VNG)

Doelstelling 2.3: Mensen met een beperking kunnen wisselen van woonplaats, zonder verlies van zorg, ondersteuning en hulpmiddelen.

- Het Verhuisconvenant is opgesteld door VNG. Na ondertekening door een gemeenten mogen hulpmiddelen worden meegenomen bij verhuizing en de administratieve lasten hierbij laag blijven. (VNG)

Doelstelling 2.4: Openbare ruimte is toegankelijk voor iedereen en inclusief ontworpen en onderhouden.

- Realiseren van een leefomgeving die gezond gedrag stimuleert, door middel van het Programma Gezonde Leefomgeving (VWS, IenW).
- Bieden van mogelijkheden voor gemeenten om in hun omgevingsvisie of programma beleidsdoelen op het gebied van toegankelijkheid vast te leggen, door middel van de in behandeling zijnde Omgevingswet. (BZK)

Doelstelling 2.5: Zorg en ondersteuning sluiten aan op zelfstandig wonen en participatie.

- Zorgen voor voldoende betaalbare woningen voor aandachtsgroepen, waaronder mensen met een beperking, door middel van het programma Een thuis voor iedereen. Het Wetsvoorstel versterking regie volkshuisvesting, die mogelijk medio 2024 in werking treedt, vormt de wettelijke basis voor het bereiken van deze doelstelling. (BZK, VWS)
- Maatwerk bieden voor mensen met een LVB om digitaal mee te kunnen doen. Vanuit de Toekomstagenda zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking (hierna: de Toekomstagenda) wordt bekeken welke mogelijkheden er zijn voor het verbeteren van digitale participatie van mensen met een LVB en waarop kan worden ingezet. (VWS, BZK)
- Verbeteren van de aansluiting van zorg en ondersteuning voor mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB) bij de overgang naar volwassenheid (18 jaar worden). (VWS)
- Stimuleren van levensloopbegeleiding voor mensen met autisme door gemeenten. (VWS, VNG)
- Realiseren van de Juiste Zorg op de Juiste Plek, gericht op het bieden van passende zorg en ondersteuning onafhankelijk van het wettelijk stelsel van waaruit dit wordt gefinancierd. (VWS, VNG)
- Stimuleren van een passende beschikkingsduur in de Wmo 2015 en de Jeugdwet voor mensen met een levenslange beperking vanuit de Toekomstagenda. (VWS)

3. Onderwijs en ontwikkeling

Doelstelling 3.1: Mensen met een beperking kunnen een leven lang leren en ontwikkelen. Zij hebben toegang tot de verschillende vormen van onderwijs en ontwikkeling die dat mogelijk maken.

- Borgen van goedlopende initiatieven, zoals de brancheopleidingen Groen, Facilitair en Logistiek en de Sterkplaatsen vanuit de Toekomstagenda. LFB ontwikkelt een brancheopleiding ervaringsdeskundigheid, en zal deze samen met VWS in 2024 uitvoeren in een pilot. (VWS)
- Via het Ontwikkelpad kunnen mensen met een arbeidsbeperking en/of zonder diploma beginnen als groepshulp binnen de kinderopvang. Hierna volgen onder andere Ontwikkelpaden voor sectoren met arbeidstekorten (SZW, OCW)
- Onderzoeken van stagediscriminatie onder mbo-, hbo- en wo-studenten met een functiebeperking. (OCW)

Doelstelling 3.2 Ieder kind is welkom op de kinderopvang en school. Kinderen en jongeren, met hun ouders, hebben vrijheid om te kiezen voor de school die het beste past en dichtbij is.

Funderend onderwijs

- Realiseren van passende ondersteuning via de Verbeteraanpak passend onderwijs. Hierbij wordt onder andere gewerkt aan een landelijke norm op het gebied van ondersteuning, de verplichte mogelijkheid voor leerlingen om mee te praten en voorbereiding van docenten op het bieden van passend onderwijs. (OCW)
- Maatwerken bieden aan leerlingen met een complexe ondersteuningsbehoefte door het 5-jarige experiment onderwijszorgarrangementen. Tegelijkertijd wordt gewerkt aan de benodigde wetswijzigingen om de maatwerkoplossingen structureel mogelijk te maken. (OCW)
- Verhogen van het aantal Samen naar Schoolklassen. (OCW)
- Het maken van heldere afspraken over de manier waarop toelaatbaarheidsverklaring (tlv) wordt afgegeven. Daarnaast is er een verkenning of tlv's voor een langere periode kunnen gelden. (OCW)
- Voorkomen van onnodig thuiszittende kinderen en jongeren door de aangescherpte Verzuimaanpak. (OCW)
- Bewegen naar inclusief onderwijs. Als uitwerking van de Contouren van de werkagenda inclusief onderwijs 2035, wordt de ambitie nader geconcretiseerd en in 2024 voorgelegd aan de Tweede Kamer. (OCW, VWS)
- Digitaal afstandsonderwijs of plaats onafhankelijk leren is mogelijk. (OCW)

Middelbaar beroepsonderwijs, hoger beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderwijs

- Stimuleren dat een grotere en meer diverse groep studenten zich aanmeldt voor de medezeggenschap en/of zich gaat bezighouden met de vormgeving van hun onderwijs(instelling). (OCW)
- Mbo-instellingen zijn verplicht om onderzoek te doen als studenten aangeven een ondersteuningsbehoefte te hebben en op basis hiervan afspraken te maken en deze jaarlijks te evalueren. (OCW)
- Investeren in informatievoorziening over toegankelijkheid. ECIO heeft in opdracht de websites www.mbotoegankelijk.nl en www.hogeronderwijstoegankelijk.nl ontwikkeld en houdt deze up-to-date. (OCW)

- Ruim 100 instellingen zijn lid van SURF, de ICT-samenwerkingsorganisatie van onderwijs- en onderzoeksinstellingen van Nederland. Zij werken, samen met ECIO, aan digitale toegankelijkheid van instellingen en opleidingen. (OCW).
- ECIO werkt, met subsidie aan de implementatie van het VN-verdrag Handicap in het hoger onderwijs en mbo. (OCW)
- Verbeteren van: de intake en ouderbetrokkenheid, ondersteuning door onderwijsteams, de samenwerking tussen het mbo, jeugdhulp en volwassenzorg en de begeleiding bij stages en eerste stappen op de arbeidsmarkt door de Verbeteragenda passend onderwijs mbo.

Doelstelling 3.3: Passende zorg en ondersteuning is beschikbaar, dit vormt geen belemmering om te kunnen leren en ontwikkelen.

- Direct beschikbaar maken van zorg en ondersteuning tijdens schooltijd door middel van collectieve inzet. Er wordt gestart bij cluster 3 en 4 onderwijs, daarna volgt uitbreiding naar de overige onderwijsvormen. Zorg in onderwijstijd wordt scherper afgebakend en gedefinieerd en waar nodig opgenomen in wet- en regelgeving. (OCW)
- Studenten met een beperking die studievertraging oplopen en daardoor extra (financiële) ondersteuning kunnen gebruiken kunnen terecht bij het studentenfonds (mbo) of het studentenondersteuningsfonds of profileringsfonds (hbo en wo).
- Studenten met een medische beperking kunnen een studietoelage aanvragen bij hun gemeente (OCW, SZW).

Doelstelling 3.4: Opleiding en werk en voorzieningen voor jongeren met een beperking sluiten goed op elkaar aan.

- Evalueren van de Wet kwaliteit (v)so. (OCW)
- Ontwikkelen van het Wetsvoorstel van school naar duurzaam werk. Dit is gericht op het bevorderen van de overgang van school naar duurzaam werk. (OCW, SZW)
- Scholen zijn verplicht om schooldiploma's uit te reiken aan leerlingen van het praktijkonderwijs of voortgezet speciaal onderwijs die daarvoor in aanmerking komen. (OCW)
- Mogelijk maken van een praktijkverklaring voor leerlingen van het praktijkonderwijs, voortgezet speciaal onderwijs en mbo, voor wie een startkwalificatie niet (meteen) lukt. Daarmee wordt aangetoond dat de leerling de processen van een praktijkdeel beheerst. (OCW)
- Opzetten van een landelijk netwerk van netwerk coördinatoren vso/pro in alle 35 arbeidsmarktregio's. Zij bevorderen de samenwerking tussen onderwijs, gemeenten en werkgevers. (OCW)

Doelstelling 3.5: Plekken en mogelijkheden om te leren en ontwikkelen zijn fysiek en digitaal toegankelijk en kunnen waar nodig op maat worden aangeboden.

Funderend onderwijs

- Verkennen van de opties om toegankelijkheid van (digitale) leermiddelen en lesmaterialen beter te borgen. Daarnaast worden er onder ander diverse subsidies verstrekt met als doel toetsen en lesmateriaal beter toegankelijk te maken. Ook zijn er Groeifonds projecten en het onderzoek Masterplan basisvaardigheden. (OCW)
- Inrichten van het steunpunt digitale geletterdheid om leerlingen digitaal vaardig te maken zodat zij digitale hulpmiddelen kunnen inzetten. (OCW)

Middelbaar beroepsonderwijs, hoger beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderwijs

- Vergroten van digitale participatie van mensen met een LVB vanuit de Toekomstagenda (VWS, BZK).

4. Gezondheid en ondersteuning

Doelstelling 4.1: Mensen met een beperking hebben zeggenschap en eigen regie in de zorg en ondersteuning die zij krijgen.

- De Naar de Top! trainingen richten zich op persoonlijke groei en talentontwikkeling voor mensen met een LVB en worden vanuit de Toekomstagenda uitgebreid en geborgd. Onder andere door een train-de-trainer programma. (VWS)
- Ervaringen opdoen in twee gemeenten met het betrekken van mensen met een LVB bij lokaal beleid om de dienstverlening van gemeenten te verbeteren. Zo wordt de belangenbehartiging op lokaal niveau versterkt en geeft het input voor handvatten voor andere gemeenten. (VWS)
- Versterken van de positie van jeugdigen met een levenslange en levensbrede beperking/aandoening (Triple L doelgroep) en hun ouders bij het verkrijgen van zorg en ondersteuning vanuit de Hervormingsagenda Jeugd. (VWS)
- Aanbieden van clientondersteuning vanuit de Wmo en Wlz bij het regelen en organiseren van zorg en ondersteuning. Gemeenten worden ondersteund bij de lokale doorontwikkeling van clientondersteuning. En er start een project voor het vergroten van bekendheid met clientondersteuning onder professionals (VWS)
- Inzetten op bekendheid, onafhankelijkheid en deskundigheid van clientondersteuning door de beroepsvereniging voor clientondersteuners.
- Kan-bepaling in Verzamelwet Wlz: vanaf 1 januari 2024 kan cliëntondersteuning vanuit de Wlz worden ingezet voordat een Wlz-indicatie wordt afgegeven. (VWS)
- Voorzetten van de Innovatie-impuls gehandicaptenzorg 2 om zorgtechnologie te laten bijdragen aan behouden of verkrijgen van eigen regie. (VWS)
- Samenstellen van een team met technologiescouts (mensen met een beperking, ondersteund door verwanten en professionals) die inventariseert welke technologieën in opkomst zijn en welk effect dit heeft op doelgroep. Zij spreken met ontwikkelaars om het belang van het betrekken van mensen met een beperking bij de ontwikkeling te benadrukken. (VWS)
- Ontwikkelen van gastlessen over technologie die gegeven wordt door ervaringsdeskundigen van STERKplaatsen op MBO & HBO scholen en in zorgorganisaties. (VWS)
- Beter toerusten van budgethouders in het gebruik, de taken en verantwoordelijkheden die komen kijken bij het pgb. In 2024 start een pilot bij een groep gemeenten. (VWS)
- Vernieuwen van persoonsgerichte zorg om meer eigen regie en zeggenschap te behouden of te verkrijgen. Een aantal gehandicaptenzorgorganisaties ontwikkelden een aanpak in vernieuwende en persoonsgerichte zorg. De impact en het bereik van deze vernieuwingen wordt de komende jaren vergroot. Begeleiding à la carte 2 wordt voortgezet (VWS).

Doelstelling 4.2: Mensen met een beperking krijgen de zorg en ondersteuning die aansluit bij hun context en behoefte. Dit hangt niet af van waar iemand woont of wil wonen.

- Uitvoeren van een beleidvisie om de intimiteit- en seksualiteitsbeleving van mensen met een beperking te verbeteren. Met drie doelen om stigma en taboe romdom

intimiteit en seksualiteit weg te nemen: voldoende beschikbare en toepasbare kennis voor mensen met een beperking, naasten en professionals; structurele aandacht voor intimiteit en seksualiteit in de zorg en het informele netwerk; leren grenzen aangeven voor mensen met een beperkingen, naasten en professionals. (VWS, VGN)

- Onderzoeken van oplossingen voor de knelpunten in het bekostigen van tolken in de zorg. (VWS)
- Hanteren van een passende beschikkingsduur als norm vanuit de Wmo 2015 en Jeugdwet, met als resultaat minder administratie en meer zekerheid. (VWS, VNG)
- Onderzoeken van de ondersteuningsbehoefte van mantelzorgers die zorgen voor iemand met een levenslange, levensbrede ondersteuningsvraag Toekomstagenda. (VWS)
- Ontwikkeling van oplossingsrichtingen voor een (lange termijn) aanpak om het zorgaanbod vanuit Wmo 2015 en Wlz beter op elkaar te laten aansluiten. (VWS, VNG)
- Toewerken naar een meer uniforme en transparante methode voor het opstellen van reële tarieven voor een pgb, met de 'Handreiking toereikende tarieven', waarmee passende zorg en ondersteuning kan worden ingekocht. (VWS)
- Starten van een Ontwikkelprogramma complexe zorg (VG6/VG7) in 2024 om het zorgaanbod beter passend te laten zijn bij de behoeften en context voor mensen met een verstandelijke beperking en probleemgedrag. (VWS)
- Uitbreiden de leidraad perspectief op persoonsgerichte zorg voor VG7 vanuit de Toekomstagenda. (VGN)

Doelstelling 4.3: Mensen met een beperking krijgen de ondersteuning die ze nodig hebben. Dit zonder dat de kosten van deze ondersteuning de behoorlijke levensstandaard in gevaar brengt.

- Opvolgen van de resultaten van de monitor stapeling eigen bijdragen, door middel van een inhoudelijke reactie aan de Kamer in het voorjaar van 2024. (VWS)
- Maken van een aantal voorbeeldbegrotingen van huishoudens van mensen met een beperking, om zo zicht te krijgen op de (meer)kosten van het leven met een beperking (Nibud, VWS)
- Eenvoudiger maken van inkomensondersteuning, door middel van het interdepartementale programma Vereenvoudiging stelsel inkomensondersteuning voor mensen (VIM). In dit programma is ook oog voor meerkosten (SZW, FIN, VWS, OCW, BZK, UWV, SVB, Toeslagen, Belastingdienst, DUO en gemeenten).

Doelstelling 4.4: De toegang tot zorg en ondersteuning is eenvoudig en transparant.

- Stimuleren van domeinoverstijgend samenwerken tussen gemeenten, zorgkantoren en zorgverzekeraars door middel van verschillende pilots. Gemeenten kunnen een specifieke uitkering aanvragen voor een bijdrage in de (meer)kosten van experimenten waarbij een centraal persoon voor een cliënt zoekt naar informele en formele oplossingen uit verschillende zorgdomeinen. (VWS)
- Beter in beeld brengen van het gevoel dat mensen met een levenslange levensbrede beperking hebben dat ze van het kastje naar de muur gestuurd worden bij een ondersteuningsvraag. (VWS)
- Ontwikkelen van een handreiking voor gemeenten om hun PGB-tarieven toereikend en goed onderbouwd te berekenen. Dit moet leiden tot een uniforme, uitlegbare en uitvoerbare werkwijze voor de opbouw van toereikende pgb-tarieven. (VWS)

- Ontwikkelen van een nieuw systeem, PGB 2.0, om de administratielast van een PGB te verminderen. Dit systeem biedt ondersteuning bij het beheren van toegekende budgetten en zorgovereenkomsten, en het registreren en betalen van zorgdeclaraties. Waar mogelijk en nodig worden beschikkingen voor een langere periode toegekend. (VWS)
- Mogelijk maken van het toekennen van een indicatie in de Zvw van maximaal 5 jaar voor mensen met een chronische/stabiele aandoening. (VWS)
- Toevoegen van nieuwe onderdelen aan het ZEVMB-paspoort. Dit paspoort helpt ouders met kinderen met ZEVMB bij het soepeler verkrijgen van zorg en ondersteuning. (VWS)
- Vergroten van de bekendheid over het Juiste Loket bij cliëntondersteuners en organisaties die cliëntondersteuning bieden. (VWS)
- Bewaken van de kwaliteit van clientondersteuning door signalen dat het niet conform wetgeving wordt ingezet, op te volgen. (VWS)
- Onderzoeken van manieren om complexe zorgvragen vroeg te herkennen en zoveel mogelijk te voorkomen (VG6 en VG7) vanuit de Toekomstagenda. (VWS)
- Alle Europeanen moeten toegang hebben tot hun digitale medische gegevens. (VWS)
- Verbeteren van de toegankelijkheid van sporthulpmiddelen door het vergroten van kennis onder professionals, het verduidelijken van de kaders met betrekking tot de verstrekking van sporthulpmiddelen, landelijke afspraken met VNG en ZN, en afspraken met sportbonden en NOC*NSF over de beschikbaarheid van sporthulpmiddelen in topsportprogramma's. (VWS)

Doelstelling 4.5: Alle professionals in de toegang zijn deskundig ten aanzien van mensen met een beperking en hun naasten.

- Beschikbaar en vindbaar maken van relevante kennis voor professionals in de toegang. Dit geldt voor beleidsmedewerkers en zorgprofessionals. Zodat zij deskundig zijn de ondersteuningsbehoefte van mensen met een levenslange, levensbrede beperking te herkennen en beoordelen. (VWS)
- Bieden van praktische toepasbare kennis en materialen over vroegsignalering, passende bejegening, communicatie, ondersteuning en informatie over screening en diagnostiek voor gemeenten en professionals vanuit het project LVB in the spotlight. (VWS)
- Vergroten van de kennis en expertise van medewerkers van stevige lokale teams, toegangsmedewerkers en de overige verwijzers naar jeugdhulp door de inzet van Ondersteuning Zorg voor de Jeugd vanuit de Hervormingsagenda Jeugd. (VWS)
- Ondersteunen van gemeenten bij lokale doorontwikkeling van clientondersteuning. Door het beschikbaar stellen van een specifieke uitkering aan gemeenten en investeren in de kennisfunctie clientondersteuning van Movisie. (VWS)

Doelstelling 4.6: Naasten en mantelzorgers worden, indien mogelijk en gewenst, erkend en ondersteund als volwaardig onderdeel van het team rond iemand met een beperking. Mantelzorg voor mensen met een levenslange en levensbrede beperking vraagt om adequate ondersteuning.

- Inzetten op gelijkwaardige samenwerking tussen mantelzorger en formele zorg vanuit de Mantelzorgagenda 2023-2026. (VWS)
- Verbeteren van de ondersteuning van naasten in reguliere clientondersteuning in de Wlz en Wmo. Hierdoor voelen naasten zich meer ontlast en betrokken bij de cliëntondersteuning. Onder andere door borging van de binnen het traject GoedLevenPlan (GLP) ontwikkelde producten; de handreiking cliëntondersteuners en

de digitale tool voor ouders/familie waarin zij het GLP kunnen beschrijven en bijstellen. Welke vragen van een naaste een cliëntondersteuner Wmo kan oppakken is onderdeel van de VNG-handreiking. (VWS)

- Ontwikkelen van een nieuwe aanpak voor een meer gelijkwaardige positie van het netwerk om de cliënt heen naast de zorgprofessional vanuit de Toekomstagenda.
- Onderzoeken hoe naasten en het netwerk om mensen met een beperking heen een bijdrage kunnen en willen leveren aan het dagelijks leven van mensen met een beperking. En hoe mensen met een beperking zelf een bijdrage kunnen en willen leveren aan hun dagelijks leven of dat van iemand om hen heen (VWS, VNG)
- Meer ruimte maken voor een gelijkwaardig samenspel met het netwerk van mensen met een beperking in het onderwijs. Gelijkwaardig samenwerken met het sociale netwerk vraagt andere competenties en vaardigheden van de (toekomstige) zorgprofessional. De VGN start met pilots met onderwijsinstellingen waarbij inzet sociaal netwerk is gekoppeld aan leerresultaten (VGN).

Doelstelling 4.7: Mensen met een beperking of hun naasten kunnen zelf laagdrempelig de hulpmiddelen regelen die zij nodig hebben.

- Wegnemen van zoveel mogelijk ervaren drempels bij de ondersteuningsaanvraag in het kader van de Wmo 2015. (VNG)

5. Vervoer en mobiliteit

Doelstelling 5.1: Mensen met een beperking kunnen zich, ook als zij jonge kinderen hebben, vrij en zelfstandig verplaatsen van A naar B. Ook als zij jonge kinderen hebben. Er is toegankelijke reisinformatie beschikbaar. Openbaar vervoer is toegankelijk of er is een passend alternatief beschikbaar.

- Inzetten op inclusieve mobiliteit, zodat alle reizigers zoveel mogelijk zelfstandig gebruik kunnen maken van (aanvullend) openbaar vervoer. Doelgroepenvervoer is beschikbaar als dit nog niet helemaal mogelijk is. (IenW, VWS)
- Verder verbeteren van de toegankelijkheid van het openbaar vervoer voor alle reizigers met het Bestuursakkoord toegankelijkheid openbaar vervoer 2022-2032. ProRail brengt en houdt de treinperrons op de juiste hoogte en verbetert de afstand tot het spoor voor een toegankelijke instap in de trein. Bus-, tram en metromateriaal is bijna overal toegankelijk volgens de toegankelijkheidsnormen. Er zijn afspraken gemaakt om bus- en tramhaltes toegankelijk te maken bij gepland regulier onderhoud. (IenW)
  - o In het bestuursakkoord is afgesproken dat op stations waar toiletten zijn, uiterlijk in 2025 in ieder geval één reizigerstoilet vindbaar is voor blinden of slechtzienden.
  - o Ook is afgesproken dat nieuwe treinen altijd een toegankelijk toilet moeten hebben. Alle treinen van NS hebben sinds eind 2021 een toegankelijk toilet. De meeste decentrale vervoerders hebben ook al toiletten in hun treinen of hebben besluiten genomen om dit binnen enkele jaren te realiseren. (IenW, decentrale ov-autoriteiten)
  - o Eind 2023 hebben alle stations reisassistentie waar NS stopt en die door ProRail toegankelijk zijn gemaakt. Voor de treinstations waar regionale vervoerders stoppen is in het Bestuursakkoord afgesproken dat in daar in 2025 reisassistentie moet worden aangeboden. (IenW, regionale vervoerders)

- De toegankelijkheid van reisinformatie gaat voldoen aan de Implementatiewet toegankelijkheidsvoorschriften producten en diensten (IenW, VWS)
- De nieuwe generatie intercity's moet voldoen aan aangescherpte toegankelijkheidsnormen, zodat gaandeweg een steeds groter deel van het treinvervoer een zelfstandige 'instap' heeft. (NS, IenW)
- Plaatsen van sensoren in liften die sneller waarschuwen bij technische problemen. (IenW)
- Gemeenten kunnen bij IenW een SPUK aanvragen waarmee zij het OV-ambassadeurschap kunnen inrichten. De OV-ambassadeurs kunnen mensen met een beperking (en andere reizigers) wegwijzen bij het reizen met het ov. (IenW)
- Verbeteren van de kwaliteit van reizen met doelgroepencervier en OV voor mensen met een mobiliteitsbeperking door de Verbeteragenda doelgroepenvervoer, die in ontwikkeling is. (VWS, IenW)
- Mogelijk maken van het aanvragen van Wmo-vervoer, een maatwerkvoorziening die aangevraagd kan worden als (aanvullend) openbaar vervoer of andere vervoersvoorzieningen niet toegankelijk zijn. Mensen met een beperking kunnen tegen sterk gereduceerd tarief met de taxi reizen, de gemeente het overgrote deel van de rit aan de vervoerder. (VNG, VWS)
- Aanbieden van Valys, een tijdelijke aanvulling op het bovenregionaal reizen met het (aanvullend) openbaar vervoer waar dit (nog) niet toegankelijk is. Mensen die door persoonsgebonden blijvende mobiliteitsbeperkingen, vanuit strikt medisch optiek, niet in staat zijn (ook niet met begeleiding) met de trein te reizen hebben mogelijk recht op een hoger persoonlijk kilometerbudget om deur-tot-deur te reizen met Valys. (IenW, VWS)
- Verkennen of de sportvervoersvoorziening voor teamsporten met een ernstige beperking onderdeel kan worden van het Wmo vervoer of Valys. (VWS)

Doelstelling 5.2: De publieke ruimte is toegankelijk voor voetgangers, rolstoelgebruikers en fietsers met een beperking.

- *Op dit moment heeft de inventarisatie nog niet geleid tot inzicht in lopend beleid passend bij deze doelstelling.*

Doelstelling 5.3: Hulpmiddelen en ondersteuning die nodig zijn om vrij en zelfstandig van A naar B te verplaatsen, zijn beschikbaar.

- In de Europese Unie hebben reizigers met een beperking recht op gratis assistentie op de luchthaven, hulp in de terminal, en aan boord van voertuigen. Een luchtvaartmaatschappij mag een mobiliteitshulpmiddel niet weigeren, tenzij dit middel niet gegarandeerd veilig kan worden vervoerd. (IenW)

6. Cultuur, media, vrije tijd, sporten en bewegen

Doelstelling 6.1: Cultuur, media, sport en bewegen en recreatie zijn toegankelijk voor alle mensen. Zowel om het zelf te doen en maken als om het te ervaren.

Cultuur en media

- Ontwikkelen en implementeren van een kennispunt toegankelijkheid voor culturele organisaties. Zij kunnen hier informatie vinden over hoe zij hun organisatie toegankelijker kunnen maken, Mensen met een beperking kunnen vinden bij welke culturele organisaties zij terecht kunnen.
- Doorontwikkelen van de routekaart toegankelijke festivals en stimuleren van ontmoetingen op festival tussen mensen met en zonder beperking (OCW, VWS)
- Zorgen voor een meer inclusieve en diverse bedrijfsvoering in de cultuursector met de Code Diversiteit en Inclusie, waarbij de code zich specifiek richt op: het programma, het publiek, het personeel en de partners. Toepassing van de code wordt als subsidievoorwaarde gesteld door het Rijk en Rijkscultuurfondsen (OCW)
- De Mediawet schrijft voor dat percentages kunnen worden vastgesteld voor ondertiteling. Het Commissariaat voor de Media heeft in beleidsregels vastgelegd dat 95% van het Nederlandstalige programma-aanbod van de Nederlandse Publieke Omroep (NPO), voorzien moet zijn van ondertiteling. Voor commerciële, lineaire aanbieders is dat percentage 50%. (OCW)
- Verplichten van de landelijke publieke omroep en commerciële media-instellingen – zoals streamingsdiensten – jaarlijks te rapporteren over de maatregelen die ze treffen op het gebied van toegankelijkheid. (OCW)
- Prestatieafspraken met de NPO voor de periode 2022-2026, dat de NPO jaarlijks tenminste 8 nieuwe titels of nieuwe seizoenen van titels van audiodescriptie voorziet. (OCW)

Sport en Beweging

- Versterken van het bereik en het fundament van de sport met het Sportakkoord II, Sport versterkt. Dit betekent dat de basis zoals accommodaties, aanbod en kader toegankelijk en van goede kwaliteit moet zijn voor iedereen. Net zoals de toeleiding en begeleiding van mensen naar en bij het sportaanbod. (VWS)
- Ontwikkelen van een strategieplan zodat in 2030 sporten voor mensen met een beperking vanzelfsprekend is. Dit geldt voor alle sportvormen, van beginnende sporter tot topsporter (VWS).

Vrije tijd

- Met de Implementatiewet toegankelijkheidsvoorschriften producten en diensten wordt een impuls gegeven aan het toegankelijk maken van een groot aantal producten en diensten voor mensen met een beperking. Bijvoorbeeld pin- en ticketautomaten, webwinkels en streamingsdiensten. (VWS, IenW, EZK, OCW, JenV, FIN)

Doelstelling 6.2: Mensen met een beperking zijn zichtbaar vertegenwoordigd in cultuur, media en sport

Media

- In de Mediawet en in de prestatieovereenkomst tussen de NPO en OCW staan randvoorwaarden beschreven die zich specifiek focussen op het bevorderen van toegankelijkheid. De NPO rapporteert jaarlijks over doelstellingen en resultaten op het gebied van onder andere de representatie van mensen met een beperking in het video-aanbod. (OCW)
- Onderzoeken hoe representatie van mensen met een beperking meegenomen kan worden in het onderzoek dat Commissariaat voor de Media uitvoert naar de representatie van gender in de media. (OCW)

Sport

- Landelijke sportpartners werken vanuit het Sportakkoord II aan meer diversiteit in de sport. Er zijn opleidingen, ondersteuningsbudgetten, stimuleringsacties die allen erop gericht zijn om meer mensen met een handicap te betrekken bij het sporten en bewegen. (VWS)

7. Veiligheid en rechtsbescherming

Doelstelling 7.1: De toegang tot (straf)rechterlijke procedures en rechtsbescherming van verdachten en veroordeelden met een beperking is verbeterd. Mensen met een beperking en hun naasten kunnen zelf procedures voeren en worden wanneer gewenst hierin begeleid.

- Versterken van de toegang tot het recht voor alle rechtzoekenden, met bijzondere aandacht voor onder andere mensen met een beperking, met de Aanpak versterking versterking toegang tot het recht. (JenV)
- Versterken van de eerste lijn, lokale en regionale netwerken en de samenwerking tussen professionals in het juridisch en sociaal domein, met het Programma stelselvernieuwing rechtsbijstand. (JenV)
- Herijken van de vergoedingen voor rechtsbijstandverleners door een onafhankelijke commissie na de commissie Van der Meer in 2024. (JenV)
- Bij de eerstvolgende aanpassingen van de modelverordening Bezwaarschriften worden de aanbevelingen van het College voor de Rechten van de Mens betrokken. Deze aanpassing wordt gecombineerd met de aanpassingen aan de modelverordening Bezwaarschriften die het gevolg zijn van het wetsvoorstel Wet versterking waarborgfunctie Awb. (VNG)
- Ontwikkelen van de Basistool Strafrechtketen voor mensen met een LVB, als ondersteunend communicatiemiddel voor de gehele strafrechtketen. (JenV)
- Trainen van politiemedewerkers in opleiding in het herkennen van mensen met een LVB, maar ook andere beperkingen. Er zijn verschillende opleidingsmaterialen ontwikkeld die politiemedewerkers toerusten in het herkennen van en omgaan met mensen met een LVB. (JenV)
- In het nieuwe Wetboek van Strafvordering en de toelichting is bijzondere aandacht voor het recht op informatie in het strafproces. Het informatieblad dat de verklaring van rechten inhoud wordt aangepast en opgesteld in eenvoudige en toegankelijke bewoordingen. (JenV)
- Toegankelijk maken van de website van het Juridisch Loket, onder andere door toepassing van begrijpelijk taalgebruik en gebruik van ondersteunende middelen, zoals filmpjes. (JenV)
- Naast de website is het Juridisch Loket ook (gratis) telefonisch en per mail bereikbaar. Ook biedt het Juridisch Loket haar dienstverlening aan tijdens inloopsprekken op hun vestigingen en bij verschillende servicepunten.
- De Rechtspraak werkt aan toegankelijke communicatie voor rechtzoekenden. Alle rechtsgebouwen voldoen aan het Handboek voor Toegankelijkheid dat gebaseerd is op regelgeving en wettelijke eisen ten tijde van oplevering. In de tweede helft van 2023 worden de aanbevelingen uit de rapportages van recente schouwen op toegankelijkheid uitgevoerd en geïmplementeerd waarmee elk gebouw opnieuw gecertificeerd is. (JenV)
- Hanteren van de ITS 2020 in het nieuwe Algemeen Programma van Eisen van politiepanden, waardoor de aandacht van toegankelijkheid voor mensen met mobiliteitsbeperking verbreed naar bezoekers met een auditieve of visuele beperking. (JenV)

- Zo toegankelijk mogelijk maken van de procedure voor asiel aanvragen in Nederland. Door op basis van het Medisch advies horen en beslissen te bespreken hoe de IND rekening houdt met beperkingen in de procedure. Er kunnen doventolken worden ingezet, de ruimtes zijn prikkelarm en een deel ervan is rolstoeltoegankelijk. (IND)

Doelstelling 7.2: Mensen met een beperking krijgen bescherming tegen geweld, misbruik, uitbuiting of verwaarlozing als ieder ander. Ongeacht de plek waar zij wonen. Daarbij is specifieke aandacht voor groepen die een grotere kans hebben op het ervaren van geweld of misbruik zoals vrouwen, kinderen en LHBTIQ+.

- Aandacht besteden aan de toegankelijkheid van opvang van asielzoekers met een beperking. Bijvoorbeeld door te zoeken naar een passende verblijfplek, inzet van zorg vanuit de Regeling medische zorg asielzoekers en inschakelen van een doventolk. (COA)

Doelstelling 7.3: In een crisis of bij een ramp zijn mensen met een beperking net zo veilig als ieder ander. Het veiligheidsbeleid is inclusief en heeft aandacht voor mensen met een beperking en hun naasten. Onderdeel daarvan is dat de informatie en communicatie vindbaar, toegankelijk en begrijpelijk is.

- In de crisisplannen van het kabinet, veiligheidsregio's en gemeenten wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de behoeftes van kwetsbare groepen, onder andere mensen met een beperking. Het kabinet ontwikkelt een nieuwe NL-Alert app die is gericht op het bieden van toegankelijke informatie bij noodsituaties door bijvoorbeeld berichten voor te lezen of een kaart van het crisisgebied te tonen. (JenV)
- Extra aandacht mensen die afhankelijk zijn van de Nederlandse gebarentaal in de afgelopen jaren. Dit heeft geleid tot de inrichting van een piketfunctie. Bij de (door)ontwikkeling van alertering- en crisiskanalen is toegankelijkheid een belangrijk uitgangspunt. (JenV)

8. Democratie

Toegankelijke politiek is geen doelstelling in de Nationale strategie, maar is een belangrijk principe om een samenleving te kunnen zijn waarin iedereen zich welkom voelt. De beleidsinitiatieven en – voornemens die hieraan bijdragen worden hieronder opgesomd.

- Ondersteunen van gemeenten bij het vormgeven van de lokale inclusie agenda. De komende tijd worden de gemeenten die nog geen lokaal inclusie beleid hebben extra gestimuleerd dat te gaan maken samen met ervaringsdeskundige inwoners (VNG, VWS)
- Versterken van de belangenbehartiging door mensen met een LVB bij lokaal beleid. Ervaringen in twee gemeenten geven input voor handvatten voor andere gemeenten. (VWS)
- Toegankelijkheid van verkiezingen is een van de hoofdthema's uit de Verkiezingsagenda 2030. In 2021 is het Actieplan toegankelijk stemmen opgesteld, in 2022 is deze opnieuw vastgesteld. Tijdens de verkiezingen in 2023 zijn een groot aantal acties uit het actieplan voortgezet. (VWS, BZK, VNG)

- Stimuleren en ondersteunen van gemeenten met informatie over toegankelijkheid door middel van handreikingen, checklists en webinars. Politieke partijen worden via de Handreiking toegankelijke verkiezingsuitingen gestimuleerd om duidelijke taal te gebruiken in verkiezingsuitingen en te zorgen voor toegankelijke verkiezingsevenementen. (BZK)
- Nadrukkelijk aandacht besteden aan toegankelijkheid in de communicatie over de verkiezingen. Die communicatiemiddelen worden onder de aandacht gebracht bij gemeenten en belangenorganisaties om deze informatie verder te verspreiden richting kiezers in de gemeente en achterban. (BZK)
- Ontwikkelen de website www.waarismijnstemlokaal.nl. Op deze website staat informatie over de locaties van stemlokalen en welke toegankelijkheidsvoorzieningen er op die locaties aanwezig zijn. (BZK)
- Ondersteuning Stichting Prokkel. Stichting Prokkel stimuleert gemeenten om mensen met een LVB in te zetten als vrijwilliger op het stembureau. (BZK)
- Opstellen van toegankelijkheidscriteria voor stemlokalen op basis van de Kieswet en maken van ontwerprichtlijnen voor toegankelijkheid van stemlokalen. Daarnaast is bij de afgelopen drie verkiezingen de toegankelijkheid van stemlokalen onderzocht. (BZK)
- Aanbieden van digitale training voor gemeenten om te helpen bij het toegankelijk maken van stemlokalen, naar aanloop van de Europese Parlementsverkiezing in 2024. (BZK)
- Er is een wetsvoorstel in ontwikkeling die experimenteren met het bieden van hulp in het stemhokje door een getraind stembureau lid mogelijk moet maken voor iedereen die hulp in het stemhokje wil. (BZK)
- Bevorderen van de politieke participatie van mensen met een beperking met het Actieplan politieke ambtsdragers met een beperking. Onder andere door het Aanjaagteam politieke ambtsdragers met een beperking dat sinds 2022 actief is. En door inrichting van het in kaart brengen van veel gestelde vragen en het bevorderen van de onderlinge contacten in de doelgroep (Politieke participatie door mensen met een beperking | Ambt in praktijk | Politieke ambtsdragers). Op basis van twee pilots naar financiële tegemoetkoming voor ondersteuning voor (potentiële) volksvertegenwoordigers met een beperking, wordt nu gekeken of het wenselijk en mogelijk is dit in een rechtspositionele aanspraak om te zetten. (BZK)
- De tijdelijke huisvesting van de Tweede Kamer voldoet voor het gehele publieke gedeelte aan de Integrale Toegankelijkheidsstandaarden. Ook op het nieuwe Tweede Kamergebouw worden deze standaarden toegepast. (BZK)
- Alle overheden moeten digitaal toegankelijk, gebruiksvriendelijk en begrijpelijk zijn. Door Europese en Nederlandse wet- en regelgeving wordt digitale toegankelijkheid geborgd. (BZK, VNG)